

ELŐRE VAGY HÁTRA

u SZÜCS MIKLÓS
meg = VÁLASZ NÁNAY ISTVÁNNAK a lap aprólékosan megjelent cikkére

Személyes vallomással kell kezdenem. Két és fél évtizeddel ezelőtt gyakorlatilag együtt indultunk az újságírói pályára Nánay Istvánnal, ő a Csepel című lapnál, én pedig a Ganz-Mávagnál. Csüörtökönként együtt korrektúráztunk, illetve tördeltük lapjainkat. Ha kritikát írt volna, bizonyosan nem válaszolnék provokatív írására. De a SZÍNHÁZ áprilisi számában megjelent bevezetője annyira felbosszantott, hogy nem kevés munkám közepette időt szakítottam a válaszra.

Először néhány furcsaságról: nem értem, miért nem szerepelnek az összeállításban a József Attila Színházra beadott pályázatok. Nem hiszem, hogy tévednék, de úgy tűnik számomra, hogy a Budapesti Kamaraszínházra beadott két pályázat csak „sormintának” kellett, hogy Nánay a Művész Színház igazgatói pályázata ügyében hozott döntést vitassa. Hogy ki miért lett vagy nem lett a Művész Színház igazgatója, azzal nem szeretnék foglalkozni. Horgas Pétert nem ismerem eléggé, Csizsár Imrével pedig elfogult vagyok, hiszen azon a napon, amikor eltávolították a Nemzeti Színház éléről, szerződöttem a Budapesti Kamaraszínházhoz, amelynek minden ellenkező híreszteléssel szemben a szezon végéig ma is tagja.

Téved Nánay, amikor ezt állítja „...a Budapesti Kamaraszínház igazgatói pályázatának elbírálását a Művelődési és Közoktatási Minisztérium elnapolta, pontosabban a jelenlegi vezetés mandátumát egy évvel meghosszabbította”. A minisztérium kuratóriumot állított föl a szakma legilletékesebbjeiből, akik elbírálták a pályázatok, és egyedül az enyémet tartották minden szempontból elfogadhatónak. Kinevezésem csak azért szól egy évre, mert várhatóan egy éven belül átkerülünk a fővárosba. Tehát nem a korábbi vezetés megbízatásának meghosszabbításáról van szó, már csak azért sem, hiszen Csizsádia Tibort a velem együtt pályázó Ruszt József váltotta fel a művészeti vezető posztján.

Még valami: abból, hogy valamely színház társulattal rendelkezik és repertoárrendszerben játszik, még nem következik, hogy ott törvényszerűen a „középszer uralkodik”. Számomra csak jó vagy rossz színház létezik, és ha valamelyikük évadokon át színvonalatlanul működik, akkor abból le kell vonni a személyes konzekvenciákat.

Végül: miért gondolja Nánay, hogy a három minisztériumi színház átadása a fővárosnak „némileg átrendezheti Budapest színházi életét”? Szerintem a felügyelet megváltozása önmagában semmit nem jelent. A nézők többsége nem is tudja, melyik fővárosi színházat ki felügyeli.

Ami ennél fontosabb: a struktúra kérdése. Eddigi pályám során természetesen soha nem voltam

ellene semmiféle jobbításnak, ésszerűsítésnek. Az utóbbi időben azonban mérhetetlenül idegesít a nem gyakorló színházi emberek által hosszabb ideje követelt struktúraváltás sulykolása. Senki nem mondja, én sem, hogy ne lehetne társulat nélküli, befogadó színházakat működtetni és/vagy en suite rendszerben játszani. Erre nálunk is vannak példák: Székesfehérvár, Dunaújváros, Tatabánya, Játékszín stb.; de valódi színház, meggyőződésem szerint, csak társulatokkal képzelhető el. Ezt bizonyítják külföldi és hazai példák. Peter Brook a Royal Shakespeare Company társulatával hozta létre Magyarországon is bemutatott két emlékezetes előadását, a *Lear királyt* és a *Szentivánéji álmot*. De társulata volt és van Strehlernek, Peymann-nak, Efosznak, Tovsztozonovnak, és a sor sokáig folytatható. Társulattal érte el igazi eredményeit a kaposvári, a szolnoki és a kecskeméti színház a hetvenes években, a nyolcvanas években a Katona József Színház, az elmúlt években pedig a Budapesti Kamaraszínház is. Ami pedig az en suite játszást illeti, erről csak az jut eszembe, hogy több, mint másfél évtizedes szövetségi ténykedésem alatt milyen irigykedve beszéltek az ide látogató nyugati színházi szakemberek a magyar repertoárrendszeréről, mondván: a magyar színészek valószínűleg azért olyan kiválóak, mert egyik nap klasszikus drámában, a másik nap modern mai magyar vagy külföldi műben léphetnek fel, és nem kell hosszú időn keresztül mindennap ugyanazt az előadást játszaniok.

Feltételezve azt az abszurd helyzetet, hogy a meglévő huszonnyolc magyar kőszínházat átalakítanák en suite rendszerre, a kiváló magyar színészek több mint fele, hét-nyolcszáz művész az utcára kerülne, és a jelenleg repertoáron lévő, körülbelül kétszázötven színdarab helyett mindössze huszonnyolc lenne műsoron az adott pillanatban. De végiggondolta-e valaki, hogy ez mibe kerülne? A társulat nélküli en suite játszás jóval több pénzt emésztene fel. Vegyük a mi színházunk példáját. A Budapesti Kamaraszínház három helyszínen, a Józsefvárosban és a két stúdióban helyszínenként maximum három-három bemutatót tervez a következő szezonra. Ha áttérnénk az annyira óhajtott sorozatjátszásra, meggyőződésem, hogy nem kilenc, hanem legalább tizenhét bemutatót kellene tartani. Ha mindennap ugyanazt az előadást játszánk, másfél hónappal a mindenkor premier után új darabot kellene bemutatnunk, és meggyőződésem, hogy bármilyen jó előadást hoznánk létre, az első napokat kivéve közel se lenne negyvenöt napon keresztül telt ház; míg ezzel szemben jelenleg a műsoronkénti darabok szinte mind egyike mind a három helyszínen — bérlet nélkül — pótszékes házak előtt megy.

De nézzük a számokat az annyira istenített, társulat nélküli játszás esetében.

Egy bemutató költségei:

Tervezők, rendező, dramaturg honoráriuma	500 000 Ft
Nyolc művész próbadíja	1 200 000 Ft
Negyvenöt előadás színészi tiszteletdíja	2 900 000 Ft
Díszlet-, jelmezköltség gyártással	3 000 000 Ft

Nem sorolom fel a műszakiak, sűgók, ügyelők, asszisztensek, öltöztetők, világosítók, hangosítók, gazdasági dolgozók, szervezők, titkársági dolgozók, portások bérét, a rezszi díját stb., mert azokat mind a két szisztémában fizetni kell.

Eszerint egy prózai bemutató költsége 7,6 millió forintba rúgna. Zenés bemutató esetén ehhez hozzájönne még a zenekar, a tánckar vagy a zenei felvétel költsége. A tizenhét bemutató tehát az imént felsorolt állandó tagok költségein felül 136 millió forintba kerülne.

Ehhez képest a Budapesti Kamaraszínház, amely működteti a Budapesti Kamaraooperát, a Közép-Európa Táncszínházat, három helyszínen játszik, és vidékre is jár, összesen 155 millió forint támogatást kap.

Nem tételezem fel Nánay Istvánról, hogy amikor a struktúraváltást erőszakolta, a mi színházunkra gondolt volna, hiszen a Déryné Színházról örökölt lehetetlen struktúrát mi alapvetően megváltoztattuk. Ha az elmúlt öt év során struktúraváltás történt, azt a Budapesti Kamaraszínház hajtotta végre. Mi tértünk át a meglehetősen alacsony művészi színvonalú „gördülő operakőről” a társulat nélküli, produkciócentrikus operajátszásra. Mi hoztunk létre egységes társulatot, amely az évek során az ország egyik legjobbjává vált, mi bontottuk le az örökölt struktúrát, és mindezek mellé egyedül, teljesen önerőből létrehoztunk egy új színházat, a Shure Stúdiót — állami pénz nélkül vásároltuk meg, építettük át, szereltük fel, és működtetjük a mai napig. Ugyancsak a struktúraváltás kérdésköréhez tartozik, hogy az egyre kínosabb rendezőhiány kö-

A KRITIKA

júliusi számának tartalmából:

Tardos Márton tanulmánya
a magyar gazdaságról

•
Itt embereket kell megmenteni

•
Iványi Gáborral beszélget Csalog Zsolt

•
Konrád György esszéje

•
Interjú Szabados Györggyel

•
Krisna, a mindenkinek tetsző

zепette — nem kis kockázatot vállalva — mi hív-
tuk meg először színházi rendezésre Eszenyi
Enikőt, Dér Andrást, Tolmár Andrást, Rozgonyi
Ádámot, Tímár Pétert vagy olyan jeles írókat,
mint (a rendezőként már bizonyított) **Eörsi István**
és Forgách András.

Végezetül, mivel a Budapesti Kamaraszínház
vezetésére pályázó Csányi János dolgozata
írásban is megjelent, néhány dologra, ha nem is
szívesen, de az ő figyelmét is fel szeretném hívni.

Úgy gondolom, hogy ha valaki meg kíván pá-
lyázni egy színházra, akkor illendő lenne, hogy
annak épületeit belülről is megismerje, és az
egy-egy helyszíneken legalább egy-egy előadást
megnézzen. Csányi dolgozatából ezzel szem-
ben az derül ki, hogy a négy év alatt kialakított
társulattal semmit nem kívánt volna kezdeni,
mintha annak tagjai nem is léteznének. Azt az
ígéretét pedig, amely szerint, ha színházunkat
szétválasztanák, pénzt takarítana meg, s azt a
többi színháznak adná, a helyzet nem ismeretéből
fakadó szakszerűtlenségnek és, enyhén
szólva, ízléstelennek tartom. Állításával szem-
ben színházunk működése nem pazarló és nem
nélkülözi a racionalitást; a működését átvizsgáló
átfogó revizori vizsgálat az egyik legjobban mű-
ködő, leghatékonyabban gazdálkodó színház-
nak minősítette. Ha ugyanis egy színházból ket-

tőt csinálunk, a kettő költsége harminc-harminc-
öt százalékkal több lesz, mint az egyé, vagyis
pénz nem maradna!

Sehogysém értem, miért fáj egyeseknek,
hogy a Józsefvárosban, a Kálvária téren műkö-
dik egy színház, amely bérlet nélkül pótszékes
házakkal játszik, és nem akármilyen színvona-
lon. Csak egy-két cím: *Forgószínpad*, *A faun*,
Tartuffe, *Cigánykerék*, *Vértestvérek*, *Bunbury*,
Piaf. Egy ilyen környezetben eredményesen mű-
ködő színházat nem bezárni kellene, hanem az
eddigieknél több pénzt adni működésére.

Befejezésül pedig annyit, hogy nagyon sze-
retnék már, ha hagynának bennünket nyu-
godtan dolgozni, nem akarnák a színház veze-
tését időnként a Nemzeti Színház élére tenni,
és megértenék végre azt, amit szerencsére a
minisztérium és a főváros legfelső kulturális ve-
zetése már megértett, és színházunk jövőjét
biztosítani akarja. A vezetők és a társulat min-
denesetre úgy dolgoznak, mintha kinevezésük
öt évre szólna.

Helyreigazítás:

A júniusi számunk 7. oldalán lévő képaláírás sajnálatosan hibásan jelent meg. A helyes szöveg: Szalay Mariann (Charlotte) és Mihályfi Balázs (Pierrot). Az érintettektől elnézést kérünk.